

UNGE STEMMER I DET DIGITALE DEMOKRATI

Søren Schultz Hansen

DJØF FORLAG

Unge stemmer
i det digitale demokrati

Søren Schultz Hansen

Unge stemmer i det digitale demokrati

Djøf Forlag
2021

Søren Schultz Hansen
Unge stemmer i det digitale demokrati

1. udgave, 1. oplag

© 2021 by Djøf Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.

Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf
er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt
uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Omslag: Mette Schou, gipsi graphics
Tryk: Ecograf, Brabrand

Printed in Denmark 2021

ISBN 978-87-574-4666-1
ebog ISBN 978-87-7198-580-1

Djøf Forlag
Gothersgade 137
1123 København K

e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

INDHOLD

Indledning	7
De unge digitale indfødte og demokratiet	8
Det repræsentative demokrati	12
Hvem skal læse bogen og hvorfor?	13
Hvad indeholder bogen	14
1 En ungdomsforelæelse, der forsvinder	17
Kurvens karakteristiske knæk	19
Demokratiet før og efter valget	22
Instrumentelle og ikke-instrumentelle argumenter for demokratiet	25
2 De unges veje ind i demokratiet	31
De nære relationer	33
Sociale medier	35
Når vennerne er på de sociale medier	39
Traditionelle medier	55
De unges eget domæne	59
Det de unge vil ha'	62
Vi voksne tænker både for meget og for lidt	73
Vejen til de unges øjne og ører, hjerte og hjerne	76
3 Den digitale debat og dannelse	81
Den dannende debat ... og den digitale	82
Politikerlede eller lede politikere?	89
Er dannelsen inkluderende eller ekskluderende?	94
Strategier til at håndtere de digitale udfordringer	100
4 Det nemme og hurtige demokrati	107
“Det er nemt”	109
Vi gider ikke demokrati, vi vil hellere udrette noget!	115
Klimaengagementet	125
De Fire K'er	131
Det fine, forpligtende demokrati eller det lette og uforpligtende like	135

5 Den nye digitale nærhed i demokratiet	139
Det hele og private menneske	140
Nye nære muligheder	145
Tiltidværelse	149
6 Demokrati i en digital verden	153
Det ikke-repræsentative demokrati	155
Dannelsens dobbelthed	159
Nærhedens dialektik	160
Det uredigerede demokrati	162
Sandhedens demokratiske død	165
Demokrati handler om at håbe	168
Efterskrift: Metode	173
Litteratur	179

INDLEDNING

Hvor meget CO₂ udleder en rød rose?

Formodentlig ved du det ikke. Måske er du ligeglad, måske er det ligegyldigt. Betyder det noget for, hvilke demokratiske beslutninger unge tager, og hvordan de tager dem? For hvilke politikere de vælger, og om de stoler på dem? Hvad har en blomst i det hele taget at gøre med demokratiet i en digital verden, som denne bog handler om?

Faktisk mere end du tror.

De unge ved det nemlig godt. I hvert fald kendte en ung gymnasieelev udmærket svaret, da hun deltog til et demokratisk arrangement på Aalborg Katedralskole i starten af fire ugers valgkamp til Folketinget op imod grundlovsdag 5. juni 2019.

Mette Frederiksen vidste det derimod ikke. Ikke før hun mødte frem til sit allerførste vælgermøde på gymnasiet, hvor hun var kommet lidt sent ind i kampen på grund af et maveonde, og gymnasieeleven fangede hende på det forkerte ben ud ad sygesengen med et spørgsmål om, hvor meget Socialdemokratiets ikoniske røde roser udleder.

Mødet mellem de unge borgere og deres politikere er et godt barometer til at måle, hvilken tilstand vores både ældgamle og hypermoderne demokrati er i. De nyeste medlemmer af demokratiet er såkaldt digitale indfødte og er derfor interessante at studere for at blive klogere på vilkårene i en moderne verden. Hvad sker der, når demokratiet møder den digitale verden, og det skaber nye betingelser for vejene til demokratisk viden og rammerne for den politiske debat? Formålet med bogen er at give de unge en stemme og forsøge at beskrive og forklare deres virkelighed, og hvordan de oplever mødet med demokratiet. Og dermed også blive klogere på, hvad vi kan forvente af det digitale demokrati.

Når du har læst bogen, håber jeg, du har fået svar både på rosens klimabelasting, og på hvad det har at gøre med det danske demokrati og dets yngste medlemmer. Og hvorfor det kan bruges som illustration af, hvordan unge opfatter demokratiet, og hvordan de beslutter og handler i det.

De unge digitale indfødte og demokratiet

Den nyeste generation af borgere og vælgere er vel den mest aktive og engagerede længe. De taler dunder til de voksne i FN og skaber på ingen tid globale bevægelser og arrangerer verdensomspændende demonstrationer via de sociale medier. De studier, som danner baggrund for bogen, viser unge med en positiv energi, som hylder det repræsentative demokrati og er beærede over at få lov til at deltage i valget til Folketinget.

Men de har også nogle krav og forventninger, som ikke altid bliver imødekommet, og som de blandt andet har med sig fra deres livslange opvækst i en digital verden: De kræver handling og konsekvens her og nu og er vant til en konstant, høj hastighed. De forventer let adgang til information og dyrker det uforpligtende og overfladiske engagement. Og når disse krav ikke nødvendigvis bliver opfyldt, bliver de frustrerede og forsøger at finde andre veje til demokratisk legitimitet end via det langsomme, repræsentative system.

Der er allerede løsninger til at involvere og aktivere de unge i demokratiet, som både er nødvendige og forståelige, og som faktisk også virker. I 2021 er det stadig en god idé at afholde skolevalg i folkeskolens ældste klasser, at arrangere ungdommens folkemøde, at nedsætte kommunale ungdomsråd og at have fokus på at danne demokratiske mennesker på ungdomsuddannelserne. Men alle disse sympatiske løsninger bygger i høj grad videre på en bestemt udgave af vores fantastiske demokrati, mens de måske i mindre grad tager udgangspunkt i en dyb forståelse for de unges egen forventning og opfattelse af demokratiet i en ny digital verden. Det er bogens mål at bibringe sin læser sådan en forståelse.

Den første generation af digitale indfødte træder ind i de moderne, online udgaver af folkets forsamlingshuse, af bystatens åbne plads og af de dannede borgers kaffesaloner, og det synliggør samtidig nogle generelle udfordringer og dilemmaer. Når man studerer, hvordan demokratiet udfoldes i den digitale

verden, viser der sig en risiko for, at det repræsentative demokrati fortjent eller ufortjent kommer til at virke mere kunstigt, langsommeligt og distanceret. Særlig når man sammenligner med de digitale og sociale medier, som tilsyneladende tilbyder en hurtig, mere retfærdig og direkte vej til indflydelse og en synlig mulighed for at gøre en forskel.

Netop dette er en af den britiske, politiske tænker og Cambridge-professor David Runcimans pointer i bogen "Sådan ender demokratiet": at de sociale medier får det repræsentative demokrati til at virke kunstigt og langsomt. Mens de kunstige versioner af demokratiet, der udfolder sig digitalt i de moderne, sociale netværk, kommer til at virke mere ægte og effektive.¹

Runciman har ret i den første del af udsagnet, nemlig at det repræsentative demokrati virker kunstigt for de unge. Hvilket i øvrigt både kan være positivt og negativt. For eksempel hylder unge førstegangsvælgere det besværlige ritual med tilsendte stemmesedler og selve den fysiske valghandling som noget godt og værdifuldt, mens den rituelle stoledans omkring dronningen og forhandlingerne om magten lige efter valget opfattes som mærkeligt og konstrueret. Det første ritual inkluderer og inviterer ind i demokratiet, det andet ritual ekskluderer og distancerer de unge fra demokratiet.

Det er mere tvetydigt, om de digitale versioner af demokratiet nødvendigvis er kunstige, i hvert fald når man ser det igennem de unges øjne og kigger på deres mange eksempler på, hvordan de bruger det digitale i demokratiet: Facebook kan bruges til lynhurtigt at arrangere verdensomspændende demonstrationer, som udfordrer vores ledere og stiller dem til ansvar. Vores demokratiske magthavere på Instagram og Facebook formidler mere eller mindre autentisk sig selv som hele, private mennesker og giver indtryk af at være tilgængelige for en direkte dialog med de unge borgere. De sociale mediers konstante stemmeafgivelse og interesselikendegivelse i form af likes, kommentarer og delinger giver i yderste konsekvens en fornemmelse af, at populære youtubere har en større demokratisk legitimitet end vores folkevalgte politikere. Og deltagelsen i digitale afstemninger og den digitale støtte til borgerforslag via NemID forekommer i højere grad at give en direkte, synlig indflydelse. For digitale indfødte er det mest kunstige en verden uden det digitale – også når det handler om demokratiet.

Ikke sådan at forstå, at det at være digital indfødt er det samme som at leve i en parallel, digital verden. Faktisk viser mine studier² det sidste årti med unge, at de opfatter det digitale og det fysiske som fuldstændigt sammensmeltet. De lever måske med mobilen i hånden, men efterspørger også samvær, oplevelser og liv uden det digitale.

Det har vi oplevet under coronakrisen, hvor de unge har været hårdt ramt af at skulle blive hjemme og ikke kunne komme i skole og møde deres kammerater i den virkelige verden.³ Her er det blevet ekstra tydeligt, at det digitale samvær ikke kan erstatte den fysiske kontakt, hvor digitalt indfødt man end er. Man skulle ellers tro, at tilstanden under corona var slaraffenland for en generation, der i forvejen bliver kritiseret for at være for meget sammen digitalt. Men sådan var det ikke, viste det sig hurtigt. De kunne ikke bare skrue op for det digitale samvær. Som om det digitale loft allerede var nået inden coronaen.

Digitale indfødte er heller ikke automatisk teknologiske vidunderbørn eller it-ekvilibrister, for de er vant til og forventer hjemmesider og apps med letforståelig funktionalitet og velfungerende, grafiske brugergrænseflader. De opfører sig ikke altid fornuftigt på de sociale medier, for nogle gange er det digitale en så integreret og uundværlig del af deres liv, at de er blinde for ulemperne og farerne. Jeg dokumenterer i bogen, at de unge har en grundlæggende positiv – måske endda for positiv – opfattelse af det digitale gavnlige effekt på demokratiet, mens de i virkelighedens hverdag og i deres handlinger ikke altid er opmærksomme på farerne.

Den nyeste generation af vælgere og borgere i vores demokrati er egentlig ikke så unik endda. Deres demokratiske DNA er ikke muteret af en konstant kontakt med højtopløselige touchscreens, eller fordi de fra allertidligste barndom er blevet bestrålet af mobile netværk. De vil gerne have, at man tager det, de siger, nogenlunde alvorligt, og at man går seriøst til værks i forhold til at inddrage og inkludere dem. De forventer også, at man gør sig den minimale ulejlighed at forstå, hvorfor de ikke automatisk bliver engageret, blot fordi debatten foregår på Facebook. I den henseende er de ikke så forskellige fra resten af borgerne i det danske demokrati.

Bogens fokus på unge digitale indfødte er ikke det samme som at give en udtømmende karakteristik eller tegne et billede af en hel endsige homogen generation af nye borgere i vores demokrati. Det er ikke alle, der opfører sig som